

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Bengt Frizell

BESLUT
2007-04-05

Diarienummer
511-69279-2005

Sid
1(8)

Till
(enligt sändlista, bilaga 4)

Naturreservatet Morlanda i Orust kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Administrativa data
Beskrivning av naturreservatet
Behov och motiv för ändrade föreskrifter
Ärendets handläggning
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutslista
Bilaga 1a. Karta som utvisar avverkningsförbud (under
förhandling)
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 3a. Skogsbruksplan tillhörande skötselplan
Bilaga 4. Sändlista
Bilaga 5. Hur man överklagar

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på karta, bilaga 1, som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808). Reservatet omfattar fastigheterna Håltå 1:1, Kårehogen 1:2 (del av), Morlanda 2:1 (del av), 2:2 (del av) och Torebo 1:3 (del av).

Namnet ska vara **Naturreservatet Morlanda**.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilagorna 3 och 3a. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m m.

Länsstyrelsen utser ägaren till Morlanda säteri som förvaltare av naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Följande beslut om områdesskydd upphör att gälla när föreliggande beslut vinner laga kraft:

1. Beslut om förklarande av Morlanda som naturreservat. Länsstyrelsens beslut 1968-06-28, dnr. III R11-69/68 samt senare gjorda ändringar av det beslutet.
2. Beslut om naturminne för Gunnarsskogen daterat 1950-01-02.
3. Del av beslut om naturminne för Berga klev daterat 1945-12-10, som ingår i föreliggande beslut om naturreservatet Morlanda.

Avtal som träffats för vissa fastigheter i samband med reservatsbildningen 1968-06-28, dnr. IIIR11-69/68 gäller fortfarande.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara ett öppet kulturlandskap av stort landskapligt värde samt att säkra skogs- och strandområden för friluftsliv.
- föreskrifterna för reservatet är anpassade till förändringar i markanvändningsstrukturen inom delar av fastigheten genom att vidmakthålla och utveckla områdets landskapliga och upplevelsemässiga värden, vilka är knutna till en äldre brukningsstrategi vid Morlanda säteri och dess omgivningar.
- tillse att området hålls tillgängligt för besökande.

Syftet med reservatet skall tryggas genom att:

- fördelningen av öppen och skogsbevuxen mark bibehålls.
- kulturhistoriskt och landskapligt viktiga drag i den rumsliga strukturen och den historiska markanvändningen upprätthålls genom bete, åkerbruk eller andra alternativ som innebär ett öppethållande utan att

landskapets grundläggande karaktärer förstörs. Exempel på sådan markanvändning kan vara golfbana.

- betesmarker som är viktiga ur flora- och faunasynpunkt hävdas.
- skogsmarker som är viktiga ur flora- och faunasynpunkt ges ett starkt skydd.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6, och 30 §§ miljöbalken samt 3 och 21 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Uppföra ny byggnad. Byggnad och anläggning för jordbrukets eller skogsbrukets, småbåtshamnens och golfbanornas behov och som inte tillgodoser bostadsändamål får uppföras efter tillstånd av Länsstyrelsen.
2. Förändra gränser mellan de olika slag av markanvändning som framgår av karta, bilaga 3a (tillhörande Skogsbruksplanen). Efter tillstånd från Länsstyrelsen får mark som idag används för åker och vallproduktion överföras till annan markanvändning där landskapets öppna karaktär bibehålls.
3. Avverka skog annat än vad som framgår av karta, bilaga 1a.
4. Öppna täkt av sten, grus, eller sand – vare sig på land eller inom fastighetsens vattenområde. Förbudet gäller inte husbehovstäkt för vilket dock krävs samråd med Länsstyrelsen.
5. Anlägga campingplats.
6. Anordna upplag annat än för jordbrukets eller skogsbrukets behov.
7. Uppföra ny mast eller nya ledningsstolpar.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas.

1. Underhålla befintlig parkeringsplats, stigar och rastplatser i enlighet med fastställd skötselplan.
2. Genom lämpliga åtgärder trygga hävden av de naturliga fodermarkerna.
3. Framröja och vårda kulturhistoriska lämningar och fornlämningar enligt skötselplan.
4. Utplacera erforderliga informationsskyltar.
5. Märka ut naturreservatet i terrängen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter enligt 3 och 21 §§ förordningen
(1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

6. Förvaltare är ägaren till Morlanda säteri. Förvaltningen skall ske i samverkan med Länsstyrelsen och Orust kommun. Länsstyrelsen avgör i samråd med förvaltaren de ekonomiska ersättningar som kan utgå för vissa åtgärder enligt skötselplanen.
7. Naturreservatet utmärkes genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Länsstyrelsen som även tillhandahåller skyltar och motsvarande.
8. Förvaltningen bedrivs enligt av Länsstyrelsen fastställd skötselplan (bilaga 3). Detaljerna i markskötseln anges i Skogsbruksplan för Morlanda (bilaga 3a) samt vad gäller parkeringsplatser, renhållning m.m. genom löpande samråd med Länsstyrelsen.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 § miljöbalken)

Utöver vad som är föreskrivet enligt andra författningar gäller följande i naturreservatet.

Det är förbjudet att

1. campa
2. göra upp eld annat än vid iordningställda eldplatser
3. medföra lösgående hund under tiden 1 februari till 30 september. Övrig tid skall hunden hållas under sträng uppsikt.

Ordningsföreskrifterna gäller ej markägare, innehavare av särskild rätt, tjänsteman under myndighetsutövning eller person som utsetts av Länsstyrelsen när de utför särskilda uppdrag i anslutning till förvaltningen.

Administrativa data

Namn:	Morlanda säteri
Kommun:	Orust
Areal:	788 hektar
Fastigheter och ägare:	Hålda 1:1, Kårehogen 1:2, Morlanda 2:1, 2:2 samt Torebo 1:3 Ägare: Jon Thorburn
Naturvårdsförvaltare:	Markägaren
Topografisk karta:	8A Lysekil SO, 8B Vänersborg SV.
Ekonomisk karta:	080 19, 080 29, 081 10, 081 20
Naturgeografisk region:	15d: Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten och norska sydkusten; Norra Hallands och södra Bohuslans kust- och skärgårdsområde.
RegDOS ID	2001136

Beskrivning av naturreservatet

Naturförhållanden

Reservatet omfattar Morlanda säteris egendom på nordvästra Orust. Det består dels av vidsträckta odlings- och betesmarker i anslutning till Björnsundsfjorden, dels av ett höglänt skogsområde i öster.

Berggrunden består av gnejs. Av stort geologiskt intresse är den mäktiga förkastningslinje som avgränsar den s.k. Storehamnsplatån från Morlandadalen. De lösa jordarterna domineras av sand från en isälvsavlagning, vars centrala del framträder svagt som en ås strax nordväst om säteribyggnaden. Åsbildningen är en av de västligaste randbildningarna i denna del av länet.

Områdets västra delar karaktäriseras av smärre bergpartier med planterade tallbestånd i större sänkor. Från öster tränger odlings- och betesmarker in mellan bergen vilket ger landskapet en tilltalande prägel.

Ett av de från botanisk och landskaplig synpunkt värdefullaste partierna utgörs av den mäktiga randlövskogen vid foten av Storehamn. Speciellt välutvecklad är lövskogen vid den imponerande, naturminnesskyddade ravinen Berga klev. Här växer al och ask med inslag av hägg och olvon i de fuktigaste partierna samt ek, alm och hassel på något torrare mark. I fältskiktet märks bl a stinksyska, ormbär, storrams, gulsippa, blåsippa, gullviva och hässleklocka.

Över hälften av reservatets yta upptas av Storehamnsmassivets nordligaste del. Detta område präglas av hållmarker, hållmarkstallskog samt granskog i skyddade lägen främst i de östra delarna. Ett undantag utgör området kring Håлта vatten samt den sänka som härifrån går fram till Berga klev. I detta område har en gång legat ett antal torp och den gamla kulturmarken kring dessa hyser nu till stor del planterad granskog samt tilltalande ängsekskog. Kring Håлта gård möter man en ädellövskog med ek, ask, lind, lönn och hassel och med ett ovanligt rikt fältskikt med bl a midsommarblomster, liljekonvalj, häckvicker, storrams, stor blåklocka, lundgröe och lundvårlök. Det lövskogsdominerade området kring Håлта vatten hyser ett rikt djurliv med bl.a. ett stort antal småfågelarter. Vid sjöns stränder syns ofta häger. Älg och rådjur påträffas regelbundet i den rofyllda lövskogsmiljön. Under senare år har bävern etablerat sig i området.

I nordost gränsar reservatet till sjöarna Rödsvattnet och Torebosjön.

Havsstränderna kännetecknas av badvänliga klipp- och sandstränder mot Malö strömmar samt av grunda lerstränder mot Björnsundsfjorden. De grunda och skyddade vikarna mor norr utgör välbesökta näringsplatser för sjöfågel och vadare. Nordost om Sjölyckan öppnar sig vidsträckta strandängar med intressant och karaktäristisk vegetation.

Morlanda säteri är en av länets största jordbruksenheter. Herrgården ligger mycket vackert på en kulle omgiven av en trädgård som innehåller ett antal naturminnesskyddade träd. Säteriets huvudbyggnad är uppförd på 1670-talet

och är enligt uppgift Bohusläns äldsta träbyggnad. Gården har emellertid anor redan från slutet av 1300-talet då en norsk adelsman nämns som ägare.

Morlandareservatet erbjuder goda möjligheter till friluftsliv i form av bad och strövtåg. Bland de många stigarna märks särskilt den från Håltå via branterna vid Berga klev till Morlanda kyrka. Genom kommunens försorg har en kulturstig anlagts uppe på Morlandaplatån. Från reservatets högsta punkt, Svens altare, ges en enastående utsikt över såväl skärgårdslandskapet utanför Orust och Bokenäset som det inre av Orust.

Litteratur m.m.

Gillner Vilhelm. *Morlanda säteri, botanisk inventering samt synpunkter på skötseln av området*. SNV PM 668.

Åsander Lena. *Inventering av ängs- och hagmarker i Orusts kommun*. Naturinventeringar i Göteborgs och Bohus län. 1989.

Befintliga naturminnen som är skyddade enligt 7 kap miljöbalken

Ett flyttblock, kallat "Örnekulen" beläget på en bergsplatå NO Malö Strömmar.

Berga Klev på Ingegärdsbergets nordvästra sluttning. En gammal 10-stammig lind vid säteriets byggnader. Två idegranar sydväst om den gamla linden. Tre askar öster om gården.

Behov och motiv för ändrade föreskrifter

Bakgrund

Naturreseptatet Morlanda säteri bildades i juni 1968 av dåvarande Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län efter framställning från Stiftelsen för Västsvenska fritidsområden. Syftet med reservatbildningen var att bibehålla ett storslaget landskap präglat av jordbruksdriften vid Morlanda säteri och säkerställa skogs- och strandmark för friluftsliv. Som kompensation för in-tränget medgavs markägaren ersättning för mistad glesbebyggelseätt (avtal 1968-06-26 samt 1976-10-17).

Målsättningen med skyddet var att bibehålla fördelningen av öppet landskap och skogsklädd mark inom ramen för en ekonomi baserad på dessa näringar. Föreskrifterna i det äldre beslutet begränsade möjligheterna för annan mark-användning än jord- och skogsbruk. Morlanda säteri utvecklade under 1980-talet Bohusläns största mjölkbesättning vilken tillsammans med skogsbruket utgjorde basen i säteriets verksamhet. I syfte att förbättra lönsamheten an-sökte och beviljades markägaren 1983 tillstånd att upplåta mark för golfba-neverksamhet.

Jordbrukets omstrukturering under 1990- talet har medfört att lönsamheten enligt markägaren försämrats så att den inte längre tillåter nödvändiga nyin-vesteringar. Markägaren har därför beslutat att lägga ned mjölkdriften och vänt sig till länsstyrelsen med en begäran att föreskrifterna i beslutet ändras så att de möjliggör en vidare utbyggnad av golfbaneverksamheten. En för-

projektering har redovisats och diskuterats med förutom Länsstyrelsen även Orust kommun och Bohusläns museum.

Den föreslagna utvidgningen av golfbaneverksamhet berör i allt väsentligt mark som tidigare nyttjats för åker eller vall. Landskapets befintliga strukturer utnyttjas för den variation i bantopografin som eftersträvas. Viss trädplantering kommer att ske. Sammantaget innebär detta inga avgörande förändringar i den öppna landskapskaraktären vilket alternativet med skogsplantering skulle medföra. Den förändrade markanvändningen är enligt Länsstyrelsens bedömning förenlig med reservatets ursprungliga syfte och en ändring av reservatsföreskrifterna är motiverad.

Inom fastigheten finns bestånd av ädellövskog och naturliga fodermarker av stort biologiskt värde. Föreliggande beslut ger ett bättre skydd åt dessa marker. Vidare anges i skötselplanen bestämmelser rörande skötseln av produktionsskogen inom reservatet.

Beslutet om naturminnet för den del av Berga klev som ligger inom föreliggande beslut om naturreservat upphävs för att få en lämpligare avgränsning av reservatet.

Länsstyrelsen anser att reservatsförordnandet ger ett förstärkt skydd för de naturminnen som ingår i föreliggande beslut och att föreslagna skötselåtgärder kan bidra till bättre förutsättningar för skyddsvärda arter och deras livsmiljöer.

Länsstyrelsen anser därmed att synnerliga skäl föreligger för upphävande av beslut om förordnande av beslut om naturminne i de delar som är naturreservat.

Ärendets handläggning

Förslag till beslut har remitterats till markägare och Orust kommun. Från markägaren har lämnats ett antal synpunkter vilka inarbetats i föreliggande beslut. Orust kommun har inget att erinra mot förslaget.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med reservatet. Om det finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med reservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsförordningen.
- Anmälan om miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap miljöbalken eller tillstånd till muddring eller vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § miljöbalken lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

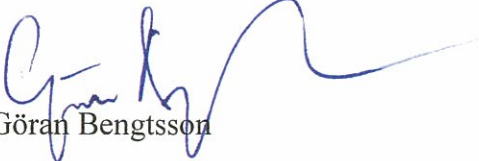
Detta beslut skall kungöras i Länsstyrelsens författningssamling och i ortstidningar. Sakägare skall anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen senast var införd i tidning.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i länets författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet. Den som har rätt att överklaga skall göra det inom tre veckor från den dag vederbörande får del av beslutet, se bilaga 5.

Beslut i detta ärende har fattats av länsöverdirektören Göran Bengtsson, beslutande och naturvårdsintendenten Bengt Frizell varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även deltagit Magnus Sandström, rättsenheten, Elisabet Lundgren Alm, samhällsbyggnadsenheten, Jan-Gunnar Lindgren, kulturmiljöenheten, Sven Swedberg och Marianne Karlsson, naturvårdsenheten.

Göran Bengtsson

Bengt Frizell